

Itsenäinen ampumaharjoittelu Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemilla

Kokemuksia ja näkemyksiä henkilöstön näkökulmasta
Jari Auvinen

2/2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Jari Auvinen

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Samuli Mikkola

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen, Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemien, rikostorjunta ja liikenne-sektorilla työskentelevien poliisimiesten kokemuksia itsenäisestä ampumaharjoittelusta.

Työn teoreettinen viitekehys koostuu oppimista, harjoittelua ja motivaatiota sivuavista teoksista, ampumaharjoittelusta tehdyistä opinnäytetöistä, poliisin voimankäyttöä koskevista laeista ja asetuksista, sekä tutkimuksen tekemiseen opastavasta menetelmäkirjallisuudesta. Työn aineisto saatiin haastattelemalla sähköpostin välityksellä yhteensä neljää työntekijää kyseisiltä poliisiasemilta. Haastattelussa käytiin läpi teemoja, jotka koskivat hyvän ampumataidon määrittelyä ja tärkeyttä, itsenäisen ampumaharjoittelun säännöllisyyttä, harjoittelua lisääviä motiivitekijöitä, sekä puitteita itsenäiselle ampumaharjoittelulle.

Tutkimuksen tulokset on analysoitu ja kirjoitettu omaan osioonsa sisällönanalyysimenetelmällä, menetelmäkirjallisuutta apuna käyttäen. Tutkimuksessa saatiin vastaus asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tulokset ovat seuraavat: motivaatioon vaikuttaa niin yksilön omat arvot, kuin käsillä olevat harjoitteluresurssit. Pääsääntöisesti kohdepoliisiasemilla itsenäinen ampumaharjoittelu on mahdollistettu hyvin, mutta parannettavaakin vielä on. Itsenäisen ampumaharjoittelun kehityskohteiksi paljastui parempi informointi yleisesti ampumaharjoittelusta, esimiesten kannustamisen lisääminen, enemmän johdettuja harjoituksia ja valmiiden harjoituskorttien käyttö harjoittelussa.

Sivumäärä: 30 + 2

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 2/2021

Avainsanat: Itsenäinen ampumaharjoittelu, voimankäyttö, motivaatio, harjoittelu, oppiminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Aihe ja sen rajaus	1
1.2 Aiheen ajankohtaisuus	3
1.3 Aikaisempia opinnäytetöitä itsenäisestä ampumaharjoittelusta	3
2 VOIMANKÄYTTÖ POLIISISSA	5
2.1 Poliisin tehtävät ja voimankäyttö tehtävillä	5
2.2 Tarpeellisuus ja puolustettavuusarviointi	6
2.3 Voimankäyttöä keskeisimmin ohjaavat suhteellisuus ja vähimmän haitan periaate	6
2.4 Voimankäyttövälineet	7
2.5 Ampuma-aseen käyttö voimankäyttövälineenä	7
2.5.1 Mitä on ampuma-aseen käyttö?.....	7
3 POLIISIEN ITSENÄINEN AMPUMAHARJOITTELU	9
3.1 Valmiudet harjoittelulle Poliisiammattikorkeakoulussa.....	9
3.2 Virka-aseen tasokoe	9
3.3 Kaakkois-suomen poliisilaitoksen ohjeistus itsenäisestä harjoittelusta	10
4 OPPIMINEN JA HARJOITTELU	11
4.1 Motoristen taitojen oppiminen	11
4.2 Harjoittelun keskiössä	12
4.2.1 Simulaattoriharjoittelu	13
5 MOTIVAATIO OSANA HARJOITTELUA.....	14
5.1 Miksi motivaatiota tarvitaan harjoittelussa?	14
5.2 Motivaatiota lisäävät kannustimet.....	14
6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON HANKINTA	16
6.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	16
6.2 Tutkimuksen toteutus	17
6.3 Tulosten analysointi	18
6.4 Tutkimuksen eettisyys.....	19
7 TULOKSET.....	20
7.1 Hyvän ampumataidon määrittely ja tärkeys.....	20

7.2 Miten tärkeää säännöllinen harjoittelu on taidon ylläpitämisessä ja miksi?	21
7.3 Motivaation vaikutus harjoitteluun	23
7.4 Itsenäisen harjoittelun puitteet.....	24
8 Lopputulokset	26
8.1 Johtopäätökset.....	26
8.2 Oman toiminnan arviointi	27
8.3 Realiaabelius ja validius	28
8.4 Jatkotutkimusaiheet ja kehittämisideat	28
LÄHTEET	29
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

1.1 Aihe ja sen rajaus

Vaikka poliisi joutuu Suomessa harvoin käyttämään ampuma-asetta työtehtävissään, on tilanteen niin vaatiessa kyettävä käsittelemään sitä oikeaoppisesti ja turvallisesti erilaisissa olosuhteissa ja paikoin hyvinkin stressaavissa tilanteissa. Huomioon on otettava myös toisin toimimisen mahdollisuus sekä poliisin virka-aseen käyttöä ja toimivaltaa säätelevä laki ja ohjeistukset. Oman näkemykseni mukaan yksinkertaisistakin suoritteista voi tulla sekavia ja vaativia paineen alla toimiessa. Poliisin aseenkäyttötilanteeseen liittyy poikkeuksetta paljon erilaisia ärsykejä, jotka voivat vaikuttaa sekä osumatarkkuuteen, että toimintaan aseensa kanssa. Tämän vuoksi ampumataitoa tulisi mielestäni pitää aktiivisesti yllä niin, että mekaaniset suoritukset aseensa kanssa olisivat käyttäjän ”selkärangassa”. Tällöin esimerkiksi tilannetajun ylläpitoon sekä ympäristön huomioimiseen pystyisi lisäämään enemmän huomiota.

Tämän tutkimuksen aiheena on Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemien henkilöstön kokemusten selvittäminen koskien itsenäistä ampumarajoittelua. Työni aihe valikoitui kyseiseksi, sillä havaitsin työharjoitteluni aikana suurta vaihtelevuutta siinä, kuinka aktiivisesti työntekijät kävivät pitämässä ampumataitoaan yllä työvuoron aikana. Mielestäni heräsi kysymys: Mikä motivoi työkavereitani lähtemään aamuyöllä kello 04 ampumaradalle, kun työvuoroa on takana jo yhdeksän tuntia ja silmät alkavat kaikilla painaa. Mietin myös mikä minua itseäni motivoi lähtemään joka kerta mukaan?

Toinen aiheen valintakriteeri oli oma mielenkiintoni poliisin voimankäyttöä ja ampumarajoittelua kohtaan. Mielestäni on tärkeää, että jokaisen poliisihallinnon edustajan, joka voi työaikanaan joutua aseenkäyttötilanteeseen, tulisi kehittää itseään turvallisena aseenkäsittelijänä ja pitää säännöllisesti yllä ampumataitoaan läpi virkauransa.

Rajasin aiheeni koskemaan Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Imatran, sekä Lappeenrannan poliisiasemien henkilöstöä. Kohdehenkilöt tutkimukseeni valitsin liikennesektorin sekä rikostorjuntasektorin työntekijöistä. Liikennesektorilla työskentelevät ovat nimensä mukaisesti työtehtävissä ulkona liikenteen parissa, jolloin aseenkäyttötilanteeseen joutuminen on jokaisessa työvuorossa aktiivisemmin läsnä, kuin esimerkiksi rikostorjuntasektorilla. Rikostorjuntasektorin työntekijät työskentelevät pääsääntöisesti sisätiloissa, jolloin asiakkaita tavataan ulkona työskentelewiin verrattuna määrällisesti vähemmän ja harvemmin. Toisinaan rikostorjuntasektorin työntekijät joutuvat kuitenkin hoitamaan työtehtäviään myös poliisiaseman ulkopuolella, jolloin mahdollinen aseenkäyttötilanne voi tulla vastaan milloin tahansa.

Rajasin tutkimukseni kohdehenkilöt sellaisiin, joille aseenkäyttötilanteeseen joutumisen riski ei ole välttämättä jokaisessa työvuorossa aktiivisesti läsnä. Riskin ollessa pienempi, on mielenkiintoista saada tietää mikä henkilöstöä motivoi harjoittelemaan ampumista ja kuinka tärkeänä hyvää ampumataittoa pidetään. Näin ollen rikostorjuntasektorin työntekijät sopivat osaksi tutkimukseni kohdehenkilöstöä. Saadakseni näkökulmaa myös ulko-olosuhteissa työskenteleviin poliisimiehiin valitsin tutkimukseni kohdehenkilöstöön liikennesektorilla työskentelevän poliisimiehen. Tutkimus tuo näkökulman molemmissa olosuhteissa työskentelevien poliisimiesten ajatuksista hyvän ampumataidon tärkeydestä, ylläpidosta sekä motiivitekijöistä harjoittelua kohtaan.

Tutkimuksen tarkoituksena on saada selville ja tuoda tietoisuuteen sellaisia seikkoja, jotka herättäisivät keskustelua ampumaharjoittelun tärkeydestä sekä parhaimmillaan saisi vähemmän harjoittelevat poliisimiehet työtehtävistä riippumatta lisäämään omia harjoitteitaan ja kannustamaan työkaareitaan tärkeän taidon ylläpitoon.

Tutkimuksella voidaan myös luoda tilannekuvaa ryhmänjohtajille ja voimankäytön kouluttajille henkilöstön itsenäisen ampumaharjoittelun tilasta sekä miten työntekijät kokevat sen todellisuudessa olevan mahdollistettu. Tutkimuksesta voisi olla hyötyä voimankäytön koulutusten suuntaamisessa sekä resurssien kohdentamisessa ampumaharjoitteluun.

Keskeiset käsitteet.

Poliisiammattikorkeakoulu: Tampereen Hervannassa sijaitseva oppilaitos, jossa koulutetaan poliisin ammattiin vaadittava 180 opintopisteen ammattikorkeakoulutasoinen koulutus.

Poliisimies: Tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan poliisimiehellä poliisin miehistöön, alipäällystään ja päällystään kuuluvia virkamiehiä.

Virka-ase: Virka-aseella tarkoitetaan tässä työssä poliisin henkilökohtaista ampuma-asetta eli pistoolia. Suomessa poliisilla on käytössään kaksi erilaista pistoolimallia. Vanhempi malleista on itävaltalaisvalmisteinen Glock 17 ja uudempi saksalainen Walther p99Q.

Itsenäinen ampumaharjoittelu: Työajan puitteissa ampumaradalla tapahtuvaa ammunnan oma-toimista harjoittelua virka-aseella. Poliisimies päättää itse milloin harjoittelee ja mitä harjoittelee. Harjoittelu voi olla ennalta suunniteltua ja jonkun johtamaa, mutta se ei ole virallinen koulutusilanne.

Liikennesektori: Liikenteen valvontaan tarkoitettu osasto, joka pitää sisällään eri kokoisia ja erilaisiin työtehtäviin tarkoitettuja liikenneryhmiä. Ryhmät työskentelevät työvuoronsa kohdentaen valvontaa pääsääntöisesti liikenteeseen.

Rikostorjuntasektori: Tässä työssä rikostorjuntasektori kohdentuu rikostutkintaan. Rikostutkija työskentelee omassa ryhmässään pääsääntöisesti omalla poliisiasemallaan hoitaen erinäisiä tutkintatehtäviä niin asemalla, kuin ulkonakin.

1.2 Aiheen ajankohtaisuus

Aihe on tärkeä ja ajankohtainen sillä poliisiin kohdistunut tilastoitu väkivalta on ollut kasvussa viime vuosikymmenten aikana. Näin kertoo väitöskirjansa poliisin voimankäytöstä, ja poliisin kohtamasta väkivallasta tehnyt Rikander. (Rikander 2019, 128.) Rikanderin (2019, 4) julkaiseman teoksen mukaan vuonna 2000 virkamiehen väkivaltaisista vastustamisista kirjattiin rikosilmoitus 425 kertaa ja vuonna 2016 vastaava määrä oli 438 rikosilmoitusta. Sen lisäksi virkamiehen vastustamisista kirjattiin rikosilmoituksia vuonna 2000 438 kappaletta ja vuonna 2016 vastaava määrä oli yli kaksinkertainen 1256:lla rikosilmoituksella.

Poliisiin kohtaamaa väkivaltaa on tutkinut myös Saarela opinnäytetyössään. Saarelan (2020, 19) työstä käy ilmi, että aikavälillä 2000-2019, poliisin henkilöstöön kohdistuneet vastustamisrikokset ovat olleet nousussa. Nousu on tasaantunut vuonna 2008, jonka jälkeen vuoteen 2019 asti vaihtelua on vuosittain muutamien satojen ilmoitusten välillä. Vuonna 2019 virkamiehen vastustamisia ja virkamiehen väkivaltaisia vastustamisia on ollut yhteensä määrältään 1734 kappaletta, kun vuonna 2000 vastaava luku on ollut 863 kappaletta.

Rikanderin (2019, 4) ja Saarelan (2020, 19) teokset osoittavat kuinka paljon poliisiin kohdistuu sekä vastustamista, että väkivaltaista vastustamista. Näin ollen poliisimiehellä tulee olla valmius myös tilanteisiin, jossa joudutaan käyttämään ampuma-asetta tai muuta vastaavaa voimankäyttövälinettä.

1.3 Aikaisempia opinnäytetöitä itsenäisestä ampumarjoittelusta

Itsenäistä ampumarjoittelua on tutkittu Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetöissä aikaisemmin. Ruohonen (2018, 20) on opinnäytetyössään tutkinut Poliisiammattikorkeakoulun, AMK 20154 -kurssin ampumataidon kehitystä ja vastaako koululla annettava virka-aseen käyttäjäkoulutus työelämän vaatimuksia. Ruohosen tutkimustuloksista käy ilmi, että kyseisen kurssin opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä annettuun koulutukseen. Opiskelijat ovat saavuttaneet oppimistavoitteet ja kokeneet koulutuksen vastaavan työelämässä tarvittavia vaatimuksia. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden vastauksista ilmenee myös, että saatu koulutus on antanut riittävät valmiudet ampumataidon kehittämiseen myöhemmin työelämän ohessa. Tutkimustuloksien mukaan opiskelijat ovat nähneet kehityskohteina saavutetun ampumataidon ylläpitämisen ja toistojen lisäämisen.

Aiheen parissa on työskennellyt myös Poliisiammattikorkeakoulun opiskelija Mustonen. Mustonen (2020, 22-24) on tutkinut Poliisiammattikorkeakoulun, AMK 20181 -kurssin opiskelijoiden suoriutu-

mista ammunnan testeistä. Tutkimuksessaan Mustonen selvittää, onko aiemmalla ampumakokemuksella ennen poliisikoulutusta vaikutusta vaadittavien ampumatestien läpäisyyn koulutuksessa sekä minkälainen vaikutus itsenäisen harjoittelun määrällä Poliisiammattikorkeakoulussa on testien läpäisyyn. Mustosen tutkimuksen keskeisenä tuloksena on, että aiemmalla kokemuksella, tai itsenäisen harjoittelun määrällä ei ole merkittävää vaikutusta testien läpäisyssä. Mustonen toteaa tulosten olevan hieman yllättäviä, sillä oletuksena hänellä oli, että aiemman taustan omaavat henkilöt sekä enemmän harjoittelevat läpäisisivät testit paremmin.

2 VOIMANKÄYTTÖ POLIISISSA

2.1 Poliisin tehtävät ja voimankäyttö tehtävillä

Suomessa poliisin tehtävät on määritelty Poliisilain (PolL 872/2011) 1 luvun 1§:ssä ja ne määräytyvät seuraavasti:

”Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharjintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.”

”Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.”

Poliisin ottaessa hoitoonsa poliisilain mukaisen tehtävän, syntyy siitä virkatehtävä. Virkatehtävän hoitamiseksi poliisilla on oikeus käyttää tarvittavia ja puolustettavia voimakeinoja tehtävän loppuunsaattamiseksi, mikäli tehtävän luonne sitä vaatii. (Lahtinen 2011, 22-23.) Tällaisille tehtäville poliisilaki määrittelee tilanteet, joissa poliisi on oikeutettu käyttämään voimakeinoja. Poliisilain (PolL 872/2011) 2 luvun 17§:n 1 momentin säännös voimakeinojen käyttötilanteista kuuluu seuraavasti:

”Poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina.”

Poliisimies on lisäksi oikeutettu hätävarjelukseen. Hätävarjelutilanteessa on oikeus käyttää voimakeinoja tarpeellisilta osin. Tällaisessa tilanteessa poliisi toimii virkavastuulla ja hänen toimimistaan arvioidaan jälkikäteen eri tavalla, kuin siviilin hätävarjelua. Poliisimiehen hätävarjelussa otetaan huomioon hänen koulutuksensa sekä kuinka kokenut hän on ammatissaan. (PolL 2:17:2.)

Rikoslain (RL 19.12.1889/39) 4 luvun 4§ kerrotaan hätävarjelusta seuraavasti:

”Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.”

2.2 Tarpeellisuus ja puolustettavuusarviointi

Kuten poliisilaisissa (872/2011) mainittiin, voimakeinot tulee olla sellaisia, joita voidaan pitää tarpeellisina ja puolustettavina. Lahtisen (2011, 15-16) mukaan voimakeinojen käytön jälkikäteisessä tarpeellisuusarvioinnissa otetaan tilannekohtaisesti huomioon, että poliisin käytössä on ollut lievin tehokkain voimakeino. Tällä tarkoitetaan, että poliisi valitsee lievimmän voimakeinovaatimuksen lisäksi sellaisen keinon, joka on samalla tehokas ja saa voimakeinon käyttäjän haluaman vaikutuksen aikaan. Näin toimiessa estetään voimankäyttötilanteen pitkittyminen ja lisävahinkojen syntyminen kohdehenkilölle, tai poliisille. Tarpeellisuusvaatimus pitää sisällään myös voimakeinojen käytön ajallisen oikeellisuusvaatimuksen. Voimakeinoja ei voida käyttää liian aikaisin ennakoivasti, eikä niiden käyttöä saa jatkaa enää silloin, kun haluttu vaikutus on saatu aikaan.

Voimakeinojen puolustettavuusarvioinnissa keskitytään intressivertailuun. Intressivertailu tarkoittaa, että käytettyjen voimakeinojen on oltava oikeanlaisessa ja kohtuullisessa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin. Vertailussa punnitaan myös, onko voimakeinojen käytöstä aiheutunut kohtuuttomia seurauksia voimakeinojen käytön kohteelle, suhteessa tehtävän luonteeseen. Intressivertailun kokonaisarvostelussa on huomioitava tehtävän ”*tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.*” (Parviainen & Rantaeskola 2014, 100.)

2.3 Voimankäyttöä keskeisimmin ohjaavat suhteellisuus ja vähimmän haitan periaate

Poliisi käyttää tehtävillään voimakeinoja harkiten sekä ottaa huomioon lain asettamat periaatteet. Poliisin on kaikessa toiminnassaan otettava sen toimintaa ohjaavat periaatteet huomioon. Voimakeinoja käytettäessä Poliisilain (PolL 872/2011) 1 luvussa kerrotuista toimintaa ohjaavista periaateista tulee kuitenkin keskeisimmin ottaa huomioon suhteellisuusperiaate sekä vähimmän haitan periaate (Parviainen & Rantaeskola 2014, 109).

Suhteellisuusperiaatteen sisällön tarkoituksena on voimakeinojen käytössä ohjata voimakeinoja niin, että käytöstä aiheutuvat haitat ovat järkevässä suhteessa tavoiteltuun päämäärään (Parviainen ym. 2014, 28). Parviainen ynnä muut (2014, 28) luonnehtivat poliisilain kommentaarissaan hyvin suhteellisuusperiaatteen huomioon ottamisesta voimakeinoin ovea avattaessa:

”Oven avaamisessa voimakeinoja käyttäen tulee tehtävän luonteesta riippuen miettiä, mikä on järkevässä suhteessa saavutettuun päämäärään. Esimerkiksi sakkoasiassa oven murtaminen voi olla liioiteltu toimenpide.”

Vähimmän haitan periaatteen mukaan poliisin toimenpiteillä ei saa aiheuttaa kenellekään enempää haittaa, tai puuttua kenenkään oikeuksiin enempää, kuin on välttämätöntä tehtävän hoitamiseksi (PolL 1:4).

2.4 Voimankäyttövälineet

Poliisilla on käytössään erilaisiin tilanteisiin sopivia voimankäyttövälineitä sekä mahdollisuus käyttää fyysistä voimaa. Valtioneuvoston asetus poliisista (19.12.2013/1080) määrittää poliisin voimankäyttövälineistä seuraavaa;

”Valtio varustaa poliisimiehen tehtävien edellyttämällä voimankäyttö- ja suojavälineillä. Henkilöön kohdistuvia voimakeinoja poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisesti käytettäessä poliisimies saa käyttää vain 2 momentissa mainittuja voimankäyttövälineitä, jotka Poliisihallitus on hyväksynyt ja joiden käyttöön poliisimies on saanut koulutuksen.

Poliisin voimankäyttövälineitä ovat:

1) henkilökohtaisena virka-aseena käytettävät lippaallisella tai itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit ja revolverit niihin soveltuvine patruunoineen;

*2) poliisitoimintaa tukevina ampuma-aseina haulikko, konepistooli, kivääri ja ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitettu muu ampuma-ase sekä kaasun tai muun la-
maannuttavan aineen levittämiseen tarkoitettu ampuma-ase niihin soveltuvine patruunoineen;*

*3) muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievem-
mät voimankäyttövälineet.”*

2.5 Ampuma-aseen käyttö voimankäyttövälineenä

Ampuma-ase on poliisin viimeinen ja äärimmäisintä voimaa edustava voimankäyttöväline.

Ampuma-aseen käytön edellytyksistä poliisilaki (872/2011) 2 luvun 19§ määrittää seuraavaa;

”Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.”

2.5.1 Mitä on ampuma-aseen käyttö?

”Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.”

Edellä mainitun lisäksi poliisilain 2 luvun 19 §:n 3 momentissa kerrotaan lisäksi, että ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Huomioon otettavaa edellä mainitussa on kohta ”...*jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.*” sillä se lisää päätös vastuuta aseenkäyttäjälle nopeasti eteen tulevissa tilanteissa, joissa ei ole aikaa odottaa päällystöön kuuluvan päätöstä aseella uhkaamisesta tai laukauksen ampumisesta. (Parviainen & Rantaeskola 2014, 113.)

3 POLIISIEN ITSENÄINEN AMPUMAHARJOITTELU

3.1 Valmiudet harjoittelulle Poliisiammattikorkeakoulussa

Sisäministeriön (245/2015) antamassa asetuksessa poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä on 3 §:ssä määrätty;

”Poliisimiehen ja muun poliisihallinnon palveluksessa olevan virkamiehen on tunnettava kantamiensa voimankäyttövälineiden vaikutukset ja niiden käyttöön liittyvät säännökset sekä osattava käyttää niitä asianmukaisesti.

Voimankäytön perus- ja kouluttajakoulutuksesta vastaa Poliisiammattikorkeakoulu.”

Poliisiammattikorkeakoulussa jokainen poliisin 180 opintopisteen amk-tutkinnon suorittava opiskelija saa käyttäjäkoulutuksen virka-aseen käyttöön. Koulutus sisältyy voimankäytön opetukseen ja aloitetaan heti toisella voimankäytön osajaksolla (Polamk opetussuunnitelma 2020-2022).

Tietyissä vaiheissa, kun ohjattuja harjoitustunteja on tarpeeksi suoritettuna, opiskelija suorittaa virka-aseen osaamisen näytön. Osaamisen näyttö on Poliisiammattikorkeakoulun oma näyttökoe, jonka tarkoituksena on varmistaa, että oppilaalla on oikeat ja turvalliset aseenkäsittelytekniikat hallussa, tulevaa itsenäistä harjoittelua varten. Hyväksytyt suorituksen jälkeen opiskelija saa luvan harjoitella itsenäisesti opetettuja aseenkäsittelytaitoja ja ampumista koulun ampumaradalla. Harjoittelu toteutetaan erillisten sitä koskevien määräysten mukaisesti. (Itsenäinen ampumarajoittelu Poliisiammattikorkeakoulussa POL-2017-9874.)

Aseenkäytön valmiuksien nähdään oppilaiden keskuudessa olevan yleisesti hyvät. Virka-asekoulutuksessa kehitys on ollut merkittävää ampumataidon sekä aseenkäsittelyn osalta, sen muututtua turvallisemmaksi ja varmemmaksi. (Ruohonen 2018, 20.) Myös Mustosen (2020, 24) tutkimustuloksista käy ilmi voimankäytön koulutuksen laadukkuus;

”Täytyy todeta, että kun kokemuksella, eikä harjoittelumäärällä ole suurempaa merkitystä testien läpäisevyyteen, voimankäytön koulutus on erinomaista.”

3.2 Virka-aseen tasokoe

Kaikkien poliisin voimankäyttövälineiden kantamisen ehtona on, että henkilö on saanut tarvittavan perus- ja ylläpitokoulutuksen välineeseen sekä suorittanut välineellä sen turvallista ja oikeaoppista käyttöä mittaavan tasokokeen (SM asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 4§). Näin on myös henkilökohtaisen virka-aseen kohdalla. Virka-aseen tasokokeen suorittaa jokainen poliisimies vuosittain.

Virka-aseen tasokokeessa mitataan kokeen suorittajan perustaitoja turvallisen aseenkäsittelyn osalta sekä osumatarkkuutta erilaisilta etäisyyksiltä.

3.3 Kaakkois-suomen poliisilaitoksen ohjeistus itsenäisestä harjoittelusta

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön koulutuksen sekä itsenäisen harjoittelun määräys (POL-2016-1964) perustuu Poliisihallituksen laatimaan Poliisin voimankäyttö- ja suojavälineet sekä voimakeinojen ja suojavälineiden käytön koulutuksesta annettu määräykseen (POL-2015-14762):

”Itsenäinen harjoittelu tarkoittaa työvuoron aikana omatoimisesti tapahtuvaa voimakeinojen voimankäyttövälineiden käytön harjoittelua. Pääosin itsenäinen harjoittelu työvuorossa on ampumaaseen käytön harjoittelua. Itsenäisen harjoittelun turvallisuudesta vastaa asianomainen henkilö itse. Harjoittelun yhteydessä on noudatettava harjoituspaikan johto-, ohje- taikka järjestysääntöä. Itsenäisen harjoittelun toteuttajan tulee käyttää henkilökohtaisia suojavälineitä, (suoja-liivi, suoja-lasit, kuulonsuojaimet). Harjoituspaikalla tulee olla riittävä hätäensiapuvälineistö sekä ohjeistus mahdollisesti tarvittavan hoitohenkilöstön hälyttämiseen. Lisäksi harjoittelijan tulee ilmoittaa muille työvuorossa oleville harjoittelustaan sekä sen oletetusta kestosta.” (POL-2016-1964.)

4 OPPIMINEN JA HARJOITTELU

Poliisin työssä tilanteet usein tulevat nopeasti eteen, eikä niitä välttämättä pysty ennakoimaan. Vaativat tilanteet, joissa täytyy käyttää ampuma-asetta, ovat usein moninaisia ja pitävät sisällään useita eri ärsykeitä, mitkä tulisi pystyä ottamaan huomioon ennen ampuma-aseen käyttöä. Poliisimiehen tulee pystyä olosuhteiden ja muuttuvan tilanteen valossa tekemään päätös laukauksen ampumisesta niin, että se osuu haluttuun paikkaan. Poliisimiehen on otettava huomioon tilanteessa lisäksi kohdehenkilön, partiokaverin ja sivullisten ihmisten toiminta ja turvallisuus. Lisäksi tulee pystyä arvioimaan aseenkäytön edellytyksiä ja toisin toimimisen mahdollisuutta. Kaiken tämän voi joutua tekemään hetkessä, jossa stressi ja sen aiheuttamat lieveilmiöt, kuten esimerkiksi mahdollinen sykkeen nousu sekä näkö- ja kuuloaistin heikkeneminen vaikuttavat aseenkäyttäjän toimintaan. Tämän takia ampumataitoaan harjoittavalla henkilöllä on mahdollisuudet entistä parempaan toimintaan ja siksi harjoittelu on niin olennainen osa taidon ylläpitoa.

4.1 Motoristen taitojen oppiminen

Motorisiin, pysyviin muutoksiin johtavien taitojen oppiminen ei tapahdu hetkessä, vaan vaatii harjoittelua ja kokemuksia taustalleen. Motorisen oppimisen aiheuttaessa pysyviä rakenteellisia muutoksia keskushermostoon, on opetettava taito opittava oikein jo heti alusta asti. Opittaessa väärä toimintamalli, joka juurtuu keskushermostoon, on oikean tavan uudelleen oppiminen ja vanhasta tavasta pois pääsy aikaa vievää ja työlästä. Tällainen poisoppiminen vaatii huomattavasti suuremman työ ja toistomäärän, kuin jos olisi opeteltu alusta pitäen oikea toimintamalli. Näin ollen oikeaoppiset suoritteet korostuvat ja koulutuksen alkumetrit ovat keskeisen tärkeitä. (Kauranen 2004, 11.)

Fitts (1965/1990) jaottelee Salakarin (2007, 25) mukaan taitojen oppimisen kognitiiviseen-, kiinnittämisen-, sekä automaatiovaiheeseen: Kognitiivisessa vaiheessa, joka kestää yleensä tunteja tai joi-tain päiviä, on tarkoitus oppia opeteltavan asian perusteet. Oppimistilanteessa on sanallista vuoro-vaikutusta opetettavan ja opettajan välillä, aiheena opeteltava asia. Tilanteessa nostetaan keskeiseksi seikaksi, mitä opeteltava asia voi tuoda eteensä sekä mihin siinä kiinnitetään eniten huomiota. Useamman viikon tai kuukauden kestävässä kiinnittämisenvaiheessa liitetään opetellut perusteet osaksi tekemistä usealla toistokerralla. Kiinnittämisenvaiheessa pyritään löytämään oikeat toimintamallit ja jättämään huonot mallit kokonaan pois.

Viimeisessä kolmannessa vaiheessa, jota kutsutaan automaatiovaiheeksi, oppija on tasolla, jossa perussuorittaminen on varmaa ja lähes rutiininomaista. Automaatiovaiheessa haastavuuskerrointa lisätään pikkuhiljaa parantamalla suoritteen tarkkuutta sekä lisäämällä nopeutta, jolla suorite tehdään. Kolmannessa vaiheessa voidaan kuormittaa vähitellen oppijan stressinsietokykyä, tai vaihtoehtoisesti oppija voi pyrkiä tekemään suoritteen antamatta ulkoisten ärsykkeiden häiritä. (Salakari 2007, 25.)

Myös Schmidt (1991) kertoo Salakarin tavoin Kaurasen (2004, 29-30) mukaan oppimisen mallista. Schmidt nimeää mallin "motorisen oppimisen malliksi", joka jaetaan yhtäläillä kolmeen vaiheeseen. Vaiheet ovat nimetty verbaalis-kongitiiviseksi-, motoriseksi-, sekä automaatio- vaiheeksi. Vaiheiden sisällöt vastaavat Salakarin teoksessa olevia kolmea vaihetta. Lisäksi Schmidt (1991) kertoo toisessa vaiheessa kehittymisnopeuden laskevan, mutta suoritteen hienomotoriikan kasvavan ja muokkautuvan kohti varmempaa suoritustasoa.

Kolmannen vaiheen Schmidt (1991) luokittelee soveltavaksi automaatiovaiheeksi, jolloin suoritus on jo niin varmallalla pohjalla, että siitä on kiintynyt osa harjoittelijan motorista ohjelmaa. Tässä vaiheessa harjoittelija voi kiinnittää huomiota suoritteen ohessa muihin tekijöihin toimiessa samalla varmasti. Vaiheen kehittymisen kuvataan olevan jokseenkin hidasta, mutta jatkuvan silti vielä vuosia eteenpäin. (Kauranen 2004, 30.)

4.2 Harjoittelun keskiössä

"Tarkka laukaus on ampumatekniikan ydin. Ohi ammutulla laukauksella ei voida saavuttaa tarkoitettua lopputulosta" (Jussila 1997, 48).

Tarkan laukauksen taustalla on joukko yksinkertaisia tekijöitä, joita voi harjoitella. Laukaukseen vaikuttaa se, kuinka ampuja pitää kiinni aseesta, missä asennossa hän on, minkälainen tähtäinkuva on sekä miten liipaisinta puristetaan (Jussila 1997, 48). Jussila painottaa kirjassaan kuivaharjoittelun tärkeydestä ja kertoo sen olevan kaiken osaamisen perusta. Harjoiteltaessa tyhjällä aseella ilman patruunoita ja niiden aiheuttamaa rekyä, pystyy havainnoimaan omia virheitään huomattavasti helpommin. Tällainen tyhjällä aseella suoritettu kuivaharjoittelu auttaa myös oppimaan oikeat suoritteen liikeradoissa turvallisesti ja lopulta harjoittelun tuloksesta tulee automaatiota jääden "selkärangan". (Jussila 1997, 48.)

"Taitojen kehittyminen tapahtuu paljolti tekemällä käytännön työtä sen jälkeen, kun perusteet on opittu" (Salakari 2007, 7).

Teoreettisessa oppimisessa, jossa ei ole kokemuksia, taito ei välttämättä yhdisty teoriaan. Käytännön taidon oppimisessa kokemukset, jotka oppija kokee itse tehdessään, opettavat oppijaa, *"Taitoja opitaan tekemällä"*. (Salakari 2007, 43.) Tekemällä oppimisen teoriaa Salakarin (2007, 43) mukaan kuvaa se, kun oppiminen tapahtuu tilanteessa, jossa opimme aiempien kokemusiemme kautta jotain.

Pysyvien motoristen taitojen harjoittelussa ja kehittämisessä on Kaurasen (2004, 31-32) kuvaamana kolme tärkeää periaatetta. Ensimmäisenä huomioon on otettava suoritteiden määrä, joka on oltava huomattavasti suurempi, kuin normaalitoiminnoissa. Kun suoritusmääriä lisätään, saa harjoittelija lisää itsevarmuutta suoritteen tekemiseen ja samalla tekemisen nopeus kasvaa. Tätä vaihetta kutsutaan yllirasitusperiaatteeksi.

Toisena on Kaurasen (2004, 32) mukaan spesifisyysperiaate, jossa harjoittelija perehtyy tiettyyn osa-alueeseen, jossa hän haluaa kehittyä, harjoittelee, ja kehittyy siinä. Harjoittelussa keskitytään kehittymisen kohteena olevaan osa-alueeseen, tai hyvin lähellä sitä olevaan vastaavaan suoritukseen. Harjoittelijan harjaannuttua yksittäisessä osa-alueessa, liitetään kehittynyt osaaminen mukaan suurempaan kokonaissuoritukseen.

Tämän vuoksi kehitettävän yksittäisen osa-alueen on oltava lähellä kokonaissuoritetta. Kolmantena periaatteena on palautuvuus. Mikäli harjoittelu lopetetaan, harjoittelussa kehittyneet adaptatiiviset muutokset palautuvat ja harjoittelun vaikutukset alkavat vähitellen hävitä (Kauranen 2004, 32). Harjoittelua on siis pidettävä aktiivisesti yllä, että harjoiteltavassa asiassa voidaan kehittyä ja taitoa pitää yllä.

4.2.1 Simulaattoriharjoittelu

Yhtenä nykypäivän koulutusmuodoista on simulaattorikoulutus, joka on yleistynyt ja kasvattanut suosiotaan laajasti. Simulaatioharjoitteet ovat korvanneet vanhoja opetusmenetelmiä ja hyvien tulosten vuoksi se on monilla eri aloilla käytössä. Simulaattorikoulutuksella on päästy oppimistavoitteisiin nopeammin, kuin perinteisillä opetusmetodeilla.

Oppimisteho perustuu tällaisessa koulutuksessa rakennettuun aidon tuntuiseen oppimisympäristöön, jossa voidaan tehdä turvallisissa olosuhteissa virheitä ja oppia niistä. Simulaattorissa yhdistyy teoria ja käytännön tekeminen ja oppijalle jää muistijälki omasta tekemisestä. Simulaattori valmistaa oppijaa paremmin työelämälähtöisyyteen, käytännön toimissa tehtäviin päätöksiin sekä hankalien tilanteiden ratkaisuun. (Salakari 2010, 12-14.)

5 MOTIVAATIO OSANA HARJOITTELUA

Motivaatio antaa suuntaa ihmisen käyttäytymiselle sekä toimii eräänlaisena virittimenä toiminnalle. Motivaatio juontaa juurensa sanasta motiivi. *”Motiiveista puhuttaessa on usein viitattu tarpeisiin haluihin, vietteihin ja sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaistuksiin.”* (Ruohotie 1998, 36.)

Motiivit toimivat polttoaineena ja ohjaavat ihmistä kohti tavoiteltua päämäärää. Kun ihminen aktivoituu erilaisten motiivien tuloksena, tätä kutsutaan motivaatioksi. Peltonen sekä Ilgen & Klein (1988) ovat kuvailleet Ruohotien (1998, 37) teoksessa motivaatiosta seuraavasti:

”Motivaatio on yksilön tila, joka määrää, miten vireästi (millä aktiivisuudella, ahkeruudella) ihminen toimii ja mihin hänen mielenkiintonsa suuntautuu”.

”Motivaatio käsittää ne psyykkiset prosessit, jotka aiheuttavat kiinnostuksen heräämisen, suuntautumisen ja toiminnan jatkuvuuden”.

5.1 Miksi motivaatiota tarvitaan harjoittelussa?

”...motivoitunut harjoittelija orientoituu ja keskittyy paremmin harjoitteluun sekä jaksaa harjoitella kauemmin.” (Kauranen 2004, 30.)

Suorituksen onnistumista edellyttää riittävä *valmiustaso, motivaatio sekä mahdollisuudet*, tehtävästä suoriutumiseen, mikäli jotain näistä ei ole, on harjoittelun tulos mitätöntä. Valmiustasolla kuvataan harjoittelijan kykyä suoriutua tehtävästä. Sen sijaan motivaatio ratkaisee mitä ihminen ryhtyy tekemään. Kuitenkin mikäli harjoittelijalta puuttuu kyky suoriutua tehtävästä, ei pelkän motivaation lisääminen riitä hyvien lopputulosten saavuttamiseen. Suorituksessa onnistuminen edellyttää myös mahdollisuuksia, joilla tarkoitetaan muuta ulkoista tehtävän mahdollistamiseen liittyvää aineistoa. (Peltonen & Ruohotie 1992, 22.) Ampumaharjoittelussa mahdollisuudet voisivat olla esimerkiksi harjoitteluun käytettävä aika, harjoituspanokset sekä ampumarata.

Vaikka motivaatiota on hankala mitata, monissa tutkimuksissa on havaittu lisääntyneen motivaation parantaneen suoritusta (Peltonen & Ruohotie 1992, 24-25). Samaa mieltä motivaation positiivisesta vaikutuksesta oppimiseen on Jussila (1997, 150). Olennaisesti motivaation kehitykseen vaikuttaa se, että harjoittelija ymmärtää mitä varten ja miksi hän harjoittelee ja haluaa kehittyä (Jussila 1997, 150).

5.2 Motivaatiota lisäävät kannustimet

Taidon harjoittelijaa, tässä yhteydessä ampujaa, voidaan motivoida tarjoamalla haasteita ja jotain uutta mitä harjoitella. Pelkkä vanhan kertaaminen ilman haastetta, ei välttämättä kiinnosta pitkään. Ammunnan harjoittelussa se voi tarkoittaa yksinkertaisimmillaan parempaa osumatarkkuutta sekä

suoritusnopeuden nostoa. Mikäli perusteet ovat hyvin hallussa, voidaan ampujalle opettaa erilaisia versioita tai sovelluksia suoritteista ja yhdistellä niitä. (Vainio 2010, 218).

Vainion (2018, 218) mukaan myös ampujan ymmärryksen lisäämisellä on motivaatiota lisäävä vaikutus. Ymmärrys siitä, miksi jotain asiaa harjoitellaan juuri tietyllä tavalla, auttaa ampujaa kehittämään taitojaan oikeaan suuntaan. Mikäli huonosti motivoitunut ampuja harjoittelee ryhmässä, jonka muilla jäsenillä on motivaatio korkealla, vaikuttaa se yleensä myös huonosti motivoituneen ampujan motivaatioon positiivisesti

Peltonen ja Ruohotie (1992, 58) määrittelevät kannusteteorinsa mukaan kannusteen eräänlaiseksi ärsykkeeksi tai houkuttimeksi, jonka avulla ihminen suuntaa käyttäytymistään tavoitteiden suuntaiseksi. Kannustimen teho ja vaikutus suoritettavaan tehtävään riippuvat siitä, miten kannustin yksilölle tarjotaan ja mitkä hänen tarpeensa ovat kannustimen suhteen.

Sisäinen ja ulkoinen motivaatio tarvitsevat kannustimia ja palkintoja pysyäkseen aktiivisina. Ihmisellä täytyy olla jokin tavoite, jonka saavutettua hän saa palkinnon. Kannustin auttaa ihmistä jatkamaan kohti tavoitetta. Puhuttaessa sisäisestä motivaatiosta kannustin voi olla ihmisen oman mielihyvän saaminen ja onnistumisen tunne tavoitteeseen pääsystä. Sisäisessä motivaatiossa henkilöä motivoi oma sisäinen ”palo” ja motivaation energia tulee itsensä kehittämisenestä. ”...*Sisäiset palkkiot ovat yleensä kestoiltaan pitkäaikaisia ja niistä voi tulla ”pysyvän” motivaation lähde*”. (Ruohotie 1998, 37-38.)

Ulkoisen motivaation kohdalla kannustin puolestaan tulee jostain ulkoisesta tekijästä. Työntekijä esimerkiksi motivoituu siitä, että hän saa rahallisen korvauksen tekemästään asiasta, jolloin raha motivoi tekijää tavoitteeseen pääsyyn, eikä niinkään tekijästä itsestään johtuva motivaation lähde. Ulkoiset palkkiot eivät motivoi yleensä kovin pitkäksi aikaa ihmistä, eivätkä vaikuta välttämättä ihmisen syvimpiin haluihin. Tästä syystä ulkoisia palkkioita tulisi saada usein, että ne vaikuttaisivat pysyvästi motivaatioon. (Ruohotie 1998, 37-38.) Ruohotie (1998, 39) toteaaakin olevan selvää, että vapaaehtoisesti jotain opiskelevalla on yleensä sisäinen motivaatio ulkoisen sijaan kyseiseen asiaan.

Kannustavalla ympäristöllä voi myös olla positiivista vaikutusta motivaatioon, jolloin yksilö oivaltaa ja muuntelee erilaisia motiiveja. Peltosen ja Ruohotien (1992, 37) mukaan Litwin ja Stringer (1968) kuvaavat työympäristön hyvän ilmapiirin kasvattavan työntekijöiden tietynlaista motivaatiota. Suoritusmotivaatiota kasvattaa henkilökohtaisen vastuun korostaminen, tunnustuksen antaminen, työntekijän tunne siitä, että hän kuuluu ryhmään sekä palkitseminen suoritusten perusteella. Työntekijän liittymismotivaatiota puolestaan nostaa esimerkiksi hyvät henkilösuhteet, tuki ja rohkaisu, kohtalainen vapaus sekä tunne hyväksytyksi tulemisesta pienessäkin ryhmässä. (Peltonen & Ruohotie 1992, 37.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON HANKINTA

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena, eli laadullisena työnä. Kvalitatiivisen tutkimustyön perusajatus on todellisen elämän esittäminen. Tutkimuskohdetta tutkiessa on pyrittävä tutkimaan kohdetta mahdollisimman kaikenkattavasti. Tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa on tosiasioiden etsiminen ja paljastaminen, ei niinkään väittämien todentaminen. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on, että tutkimukseen kerätään aineistoa ihmisiltä itseltään. (Hirsjärvi ym. 2007, 157-160.)

Kvalitatiivinen tutkimus on yleensä hyvin joustava ja tutkimussuunnitelma muokkautuu yleensä tutkimuksen edetessä (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollista käyttää useita erilaisia traditioita, lähestymistapoja, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä tutkimuskohteen tutkimiseksi. Näin ollen se on vain tietynlainen tapa tutkia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 151-157, Viitattu teoksessa Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2009, 5.)

Tässä tutkimuksessa on fenomenologis-hermeneuttisia tutkimuksen piirteitä, jossa Tuomen ja Sarajärven mukaan tutkimuksen kohteena on ihmiset ja heidän omat kokemuksensa (Tuomi & Sarajärvi 2018).

”Tutkittaessa selvää orientoivaa käyttäytymistä, eli erilaisia aikomuksia käyttäytyä jollain tavalla, on kysymiseen perustuva aineistonkeruumenetelmä soveliaa” (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada ymmärrystä jollekin toiminnalle tai ilmiölle, kuvata jotakin tapahtumaa, tai pyrkiä ymmärtämään tiettyä toimintaa. Näin ollen on tärkeää, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan sellaisista ihmisistä, joilla on tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. Kohdejoukon valinnan ei siis tule perustua satunnaisesti valittuun joukkoon tai yksilöihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimuksen kohdejoukonvalintaan tutkija käyttää omaa päätäntävaltaansa ja valitsee kohdejoukon, joka palvelee tutkimusta. Kohdejoukkoa ei siis valita satunnaisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Tämän tutkimuksen kohdejoukko valittiin sellaisista henkilöistä, joiden tiedettiin harjoittelevan ampumista työajalla.

Tutkin työssäni Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen, Imatran ja Lappeenrannan poliisiaseman rikos-
torjunnassa sekä liikennesektorilla työskentelevien poliisimiesten itsenäistä ampumarjoittelua työajalla. Tarkoitukseni oli selvittää mitä on hyvä ampumataito ja kuinka tärkeänä kohdehenkilöt pitävät hyvää ampumataitoa poliisin työssä ja miksi? Tutkimuksella myös selvitetään, kuinka tärkeänä kohdehenkilöt pitävät ampumataidon säännöllistä ylläpitoa, mikä ylläpidon motiiveihin vaikuttaa sekä miten harjoittelu on mahdollistettu kohdehenkilöiden työssä.

Tutkimuskysymykset.

Pyrin vastaamaan työlläni seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

1. Mitä on hyvä ampumataito ja kuinka tärkeää se on poliisin työssä?
2. Miten tärkeää säännöllinen ampumaharjoittelu on hyvän ampumataidon ylläpitämisessä ja miksi?
3. Mikä on motivaation vaikutus harjoitteluun?
4. Miten itsenäinen ampumaharjoittelu on mahdollistettu Imatran ja Lappeenrannan poliisi-asemalla?

6.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineisto kerättiin Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Imatran ja Lappeenrannan poliisi-aseman henkilöstöltä käyttäen puolistrukturoitua haastattelulomaketta (LIITE 1). Lomake lähetettiin sähköpostitse kolmelle Imatran ja yhdelle Lappeenrannan poliisimiehelle, jotka halusivat osallistua tutkimukseen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollista, että haastattelija ja haastateltava suorittavat haastattelun joko kasvotusten tai etänä (Hirsjärvi ym. 2006, 189).

Alun perin tutkimuksen tarkoituksena oli käyttää aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua, jossa ennalta määriteltyjen teemojen ohjaamana tutkittava kertoo kokemuksistaan, kasvotusten tutkijalle. Teemahaastattelussa on Hirsjärven ym. (2007, 160) mukaan tarkoitus saada tutkittavan omat ajatukset, kokemukset ja näkökulmat esille tutkittavan ”äänellä”. Vallitsevan koronavirustilanteen ja aikataulun kiristymisen vuoksi aineistonkeruumenetelmä vaihdettiin teemahaastattelun ja puolistrukturoidun sähköpostihaastattelun välimuotoon. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teemahaastattelun toteutukset vaihtelevat avoimesta haastattelusta strukturoituun haastatteluun.

Haastattelu on yksi yleisimmistä kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä kyselyn ja havainnoinnin lisäksi (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan silloin, kun halutaan saada selville ihmisen omia ajatuksia ja toimintaa.

Haastattelun ja kyselyn välinen ero ei ole suuri. Eskola (1975) mainitsee Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan, kysely määrittellään aineistonkeruumenetelmänä lomakkeeksi, jonka tutkittava itse täyttää kotonaan. Haastattelulla tarkoitetaan Eskolan mukaan yleensä henkilökohtaisesti tapahtuvaa haastattelutilannetta. Nykyään se voidaan kuitenkin toteuttaa myös esimerkiksi sähköpostitse, kuten tässä tutkimuksessa tehtiin (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Teemahaastattelun valikoiduttua tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, haastattelua varten luotiin teemat. Aineistonkeruumenetelmän vaihduttua teemahaastattelun ja puolistrukturoidun sähköpostihaastattelun välimuodoksi näiden teemojen alle lisättiin tarkentavat kysymykset. Kysymyk-

set koostuivat pääsääntöisesti avoimista kysymyksistä, jolloin tutkittavan omat kokemukset ja ajatukset tulevat yksityiskohtaisemmin esille. Tutkittavat vastasivat sähköpostitse lähetettyyn lomakkeeseen kotonaan ja lähettivät valmiin lomakkeen takaisin. Mikäli en saanut tarpeeksi tarkkaa vastausta, lähetin tarkentavan kysymyksen. Myös Tuomi & Sarajärvi (2018) mainitsevat teoksessaan tarkentavien kysymysten olevan hyvä tapa saada syvällisempää ja tarkempaa tietoa kysytystä aiheesta. Näin ollen sähköpostinkin välityksellä saadaan aikaan vuoropuhelu, joka on haastattelun yksi peruselementeistä.

6.3 Tulosten analysointi

Olennaista ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan ennalta arvaamattomien asioiden esiintuominen sekä kerätyn aineiston yksityiskohtainen tarkastelu (Hirsjärvi ym. 2007, 160).

Varsinaisessa tulosten analysoinnissa ei ole tarkkoja selvärajaisia sääntöjä, joten aineistoa on mahdollista analysoida monella eri tavalla (Hirsjärvi ym. 2007, 218-219). Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, johon voidaan useampien eri analyysimenetelmien määrittellä perustuvan (Tuomi & Sarajärvi 2018). Myös tämän tutkimuksen tulokset analysoitiin sisällönanalyysi menetelmää käyttäen. Sisällönanalyysi menetelmällä analysointi pystytään toteuttamaan objektiivisesti ja systemaattisesti. Tällaisella analyysillä pyritään kuvaamaan tutkimuksen tuloksia tiivistetysti ja yleistetysti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Hirsjärven ynnä muiden. (2007, 216-217) mukaan ennen varsinaisten päätelmien ja analysoinnin tekemistä, tulee tehdä esitöitä. Näillä tarkoitetaan aineiston tarkistusta, tietojen täydentämistä sekä aineiston järjestämistä. Myös tässä tutkimuksessa aineiston analysointi aloitettiin tarkastamalla haastattelulomakkeisiin saadut vastaukset. Hirsjärvi ym. (2007, 216-217) kertovat tarkistusvaiheessa olevan tarkoitus etsiä selviä virheellisyyksiä, jättää ne pois sekä pyrkiä löytämään mahdolliset puutteellisuudet vastauksista. Tarkistusvaiheen jälkeen vastauksia pyydettiin täydentämään ottamalla yhteyttä haastateltaviin ja pyytämällä tarkentavia vastauksia. Vastausten täydentäminen on Hirsjärven ym. (2007, 216-217) mukaan hyvä tapa saada tarkentavaa tietoa tutkimukseen osallistuvilta.

Viimeisessä vaiheessa aineisto järjestetään analyysiä varten. Tämän vaiheen tehtävät riippuvat siitä minkälaista tutkimusstrategiaa tutkimuksessa käytetään. (Hirsjärvi ym. 2007, 216-217.) Myös tässä tutkimuksessa aineisto järjestettiin helpommin käsiteltävään ja analysoitavaan muotoon. Vastaukset teemoiteltiin tutkimuskysymysten mukaan ja tämän jälkeen samaa sekä eri mieltä olevien vastaukset vielä tyypiteltiin. Tuomi ja Sarajärvi (2018) kertovat, että teemoittelussa tutkimusaineisto järjestetään luokittelun kaltaisesti erilaisiin teemoihin tai luokkiin. Teemoittelussa tarkoitus on korostaa, mitä eri teemoista on sanottu. Lopulta kyse on aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisien aihepiirien mukaan. Teemoittelun jälkeen aineisto on vielä mahdollista tyypitellä aivan kuten tässä tutkimuksessa tehtiin. Tyypittelyssä voidaan eri teemojen sisältä etsiä yhteneviä näkemyksiä

sekä ominaisuuksia, jolloin niistä muodostetaan tulosten tyyppiesimerkki tai yleistys (Tuomi & Sarajärvi 2018). Lopuksi saatu aineisto vielä tiivistettiin ja vastaukset vielä yhdisteltiin saman suuntaisten piirteiden mukaisesti.

Haastateltavat jaettiin analysoinnin alkuvaiheessa kahteen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä ovat rikostorjunnassa työskentelevät kolme poliisimiestä, joista käytetään nimityksiä R1, R2 ja R3. Toisessa ryhmässä on liikennesektorilla työskentelevä poliisimies, josta käytetään nimitystä L4. Kaikilla haastateltavilla on vuosittainen virka-aseen kantamisen edellytyksenä oleva tasokoe suoritettuna.

6.4 Tutkimuksen eettisyys

Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että sen teossa noudatetaan yleisesti hyväksytyjä eettisyyteen liittyviä seikkoja, joiden noudattamisesta vastaa tutkija itse. Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä sekä huolellisuutta kaikissa sen vaiheissa. Muiden tekijöiden työt ja saavutukset on otettava asianmukaisesti huomioon antamalla heille tunnustuksensa tekemästään työstä. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi tulee olla yksityiskohtaista ja avointa. Tutkijan on vältettävä yleistä saamiaan tuloksia kriitikittömästi, eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa. Lisäksi minikäänlainen plagiointi on yleisesti paheksuttua tieteellisen tutkimuksen tekemisessä. (Hirsjärvi ym. 2007, 23-25.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kertovat laadullisen tutkimuksen yleisistä eettisyys ongelmista. Ongelmat näkyvät yleensä huonona tutkimukseen osallistuvien informointina, aineiston keräämisessä ja analyysissä käytettävien menetelmien luotettavuuden puutteina, anonymiteetti ongelmina sekä tutkimustulosten esittämistapaan liittyvinä huonoina käytänteinä.

Tässä tutkimuksessa pyrittiin toimimaan eettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkimuksen kohdejoukkoa valittaessa heille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus sekä mitä haastattelu tulee pitämään sisällään. Kohdejoukolle kerrottiin myös heidän anonymiteetistään, joka toteutettiin keräämällä aineisto ilman heidän nimiään, sukupuoltaan, tai muita yksilöiviä tunnisteita. Haastateltavat ilmoittautuivat kysyttäessä vapaaehtoisesti mukaan. Haastattelutulokset käsiteltiin luottamuksellisesti ja ne hävitetään tietoturvalisaisesti ja asianmukaisesti tutkimuksen tultua päätökseen. Tutkimuksessa on käytetty asianmukaisia lähdeviitteitä käytettäessä muiden tutkijoiden tutkimuksia tai teoksia.

7 TULOKSET

7.1 Hyvän ampumataidon määrittely ja tärkeys

Kaikki haastateltavat korostivat hyvän ampumataidon määrittelyssä turvallista aseenkäsittelyä sekä laukauksen osumatarkkuutta. Kaksi haastateltavaa mainitsivat tärkeäksi myös poliisin kyvyn toimia aseensa kanssa turvallisesti erilaisissa ja muuntautuvissa niin sanotusti ”liikkuvissa” tilanteissa. Lisäksi eräs haastateltava mainitsi ampumataidon harjoittelussa oman kyvykkyyden tiedostamisen ja ymmärtämisen, jolloin aseensa käytöstä tulee turvallisempaa ja määrätietoisempaa, kun aseensa käyttäjä tietää mihin kykenee.

”Ampuma-aseella on osattava ampua tarkasti kohteeseen. Kohteeseen on osuttava eri etäisyyksistä, erilaisista kulmista ja esteiden takaa.”

”Ampumista täytyy käydä harjoittelemassa sen verran, että tietää omat rajat ja kyvyt, jotta osaa käyttää aseita oikein ja osaa lukea tilannetta, milloin aseita on turvallista käyttää.”

”Mielestäni hyvä ampumataito on sitä, että aseita pystyy tarpeen vaatiessa käyttämään tarkoituksensa mukaisesti ja toimivasti / tuloksettaasti. Eli tarkasti, turvallisesti ja suorittaminen on varmaa.”

Yksi haastateltavista piti tärkeänä myös riittävää psyykkistä valmiutta käsitellä aseita ja käsillä olevaa tilannetta niin, että kohteeseen saadaan haluttu vaikutus.

Haastateltavilta kysyttiin, kuinka tärkeänä asteikolla 1-5 he pitivät hyvää ampumataitoa työssään ja miksi. Numeroille oli annettu haastattelulomakkeessa seuraavanlaiset sanalliset vastaavuudet: 1 = ei lainkaan tärkeänä, 2 = jokseenkin tärkeänä, 3 = melko tärkeänä, 4 = tärkeänä, 5 = erittäin tärkeänä.

Kolme neljästä haastateltavasta piti ampumataitoa erittäin tärkeänä työssään ja yksi melko tärkeänä. Hyvän ampumataidon vaatimusta erittäin tärkeänä pitäneiden perusteluissa tuli ilmi aseensa käyttötilanteen mahdollinen yllätyksellisyys sekä teoria, että jokaisen virassa olevan poliisimiehen on mahdollisuus joutua aseensa käyttötilanteeseen.

Aseensa käytön suuret riskit ja aseensa voimakkuus voimankäyttövälineenä nousivat myös vastauksissa keskiöön. Ampuma-aseensa aiheuttaman suuren loukkaantumis-, tai kuoleman riskin vuoksi haastateltavat pitivät yksimielisesti tärkeänä seikkaa, että poliisi kykenee yhden tarkan laukauksen ampumiseen ja näin vammojen ja riskien minimoimiseen.

”Hyvä ampumataito voi ratkaista esimerkiksi sen, että tähdätty laukaus osuu esimerkiksi olkapäähän ja tämä saa kohdehenkilön lopettamaan vaarallisen toimintansa.”

”Lisäksi mielestäni hyvä ampumataito sisältää sen, että poliisi osaa toimia rauhallisesti ja päättäväisesti aseenkäyttö tilanteissa. Se, että poliisi osaa ampua tarkasti ja toimia rauhallisesti ja päättäväisesti takaavat todennäköisemmin parhaan lopputuloksen jokaisen osapuolen kannalta.”

Melko tärkeänä ampumataitoaan pitänyt perusteli vastaustaan työtehtävillään, jotka sijoittuvat pääsääntöisesti sisätiloihin. Vastaaja koki, että hyvä ampumataito, toimintakyky ja turvallinen aseenkäyttö ovat tärkeitä, tai jopa erittäin tärkeitä taitoja poliisin työssä, mutta tämänhetkisiin työtehtäviin suhteutettuna hän ei kokenut hyvän ampumataidon painoarvoa niin suureksi, kuin muiden taitojen, joita hän työssään tarvitsee.

Kysyttäessä haastateltavilta, mikä vaikuttaa heidän mielestään hyvään ampumataitoon, esille nousi oikeanlaisten harjoitteiden oppimisen ja sisäistäminen heti harjoittelun alussa, jolloin opetellaan perusteet ja pohja kaikelle tekemiselle. Kaksi haastateltavaa painottivat myös aseiden toimintaperiaatteen ymmärtämisen, oman motivaation sekä tarpeeksi usein tapahtuvan harjoittelun merkityksellisyttä. Eräs haastateltava koki erilaisten harjoitteiden ja uuden kokeilemisen auttaneen oman taitotason löytämisessä sekä uuden oppimisessa.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien katsottiin myös vaikuttavan ampumataitoon, mutta siltikin järjestelmällinen harjoittelu nousi olennaiseksi hyvän ampumataidon omaamisessa.

”Jotkut henkilöt ovat luonnostaan parempia ampumaan kuin toiset, mutta se, että osaa ampua tarkasti stressaavissa ja vaativissa tilanteissa vaatii paljon harjoittelua, vaikka olisikin luonnon lahjakkuus. Hyvän ampumataidon omaamiseksi vaaditaan jatkuvaa harjoittelua ja ampumataidon ylläpitoa. Lisäksi ampumataitoon vaikuttaa myös monien pienempien asioiden yhteisvaikutus, mm. yleiskunto, näkökyky yms.”

7.2 Miten tärkeää säännöllinen harjoittelu on taidon ylläpitämisessä ja miksi?

Haastateltavia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 säännöllisen harjoittelun tärkeyttä. Numeroille oli annettu haastattelulomakkeessa seuraavanlaiset sanalliset vastaavuudet: 1 = ei lainkaan tärkeänä, 2 = jokseenkin tärkeänä, 3 = melko tärkeänä, 4 = tärkeänä, 5 = erittäin tärkeänä.

Haastateltavat R1, R2 ja L4, jotka pitivät hyvää ampumataitoa erittäin tärkeänä, kokivat myös säännöllisen harjoittelun erittäin tärkeäksi.

R1 mielestä hienomotorinen taito, kuten ampuminen ei pysy automaattisesti hyvällä tasolla, vaan vaatii ylläpitävää harjoittelua, etteivät lihakset ja hermosto unohda taitoa. Hänen kokemuksensa perusteella ampumataidon säännöllisessä harjoittelussa olennaista on riittävän suuri määrä tarkoituksenmukaisia hallittuja toistoja. Yhtenevästi R2 toi vastauksessaan ilmi, etteivät taidot pysy yllä, mikäli ei harjoittele säännöllisesti. Hän piti harjoittelussa oleellisena sitä, että harjoittelu etenee

oman taitotason mukaan vähän kerrassaan haastavammaksi. Ylläpitävässä harjoittelussa R2 toteaa yksilön kehityskohteiden vaihtelevan.

”Riippuen henkilön harjoittelu määrästä, niin ylläpidon oleelliset asiat vaihtelevat. Jos henkilö harjoittelee todella vähän, niin mielestäni on tärkeää pystyä ampumaan tarkasti rauhallisessa ja neutraalissa tilassa. Kun harjoittelun määrää kasvaa, niin silloin harjoitteluun voidaan ottaa lisää liikkuvia osia siten, että harjoittelun seurauksena toiminta stressaavissa tilanteissakin olisi päättävääistä ja tarkkaa.”

L4 korosti harjoittelun tärkeyden perustana poliisin velvollisuudesta toimia silloin, kun ei ole enää muita vaihtoehtoja tilanteen ratkaisemiseen, kuin ampuma-ase. Toiminnan on oltava hänen mukaansa tehokasta. Tehokkaan toiminnan yhtenä perusteena hän pitää säännöllistä, oikeaoppista harjoittelua, jolla saadaan taito kestävämmän paremmin erilaisia ärsykeitä. Säännöllisessä harjoittelussa hän pitää oleellisina; *”...muuttujien huomiointi, variointi eikä aina mene harjoitteissa samalla kaavalla, haasteellisuuden hakeminen, ei mukavoidu ja tyydy, vaan pyrkii aina vähän kehittymään.”*

”Mitä paremmin perusasiat ovat harjoitettuja ja ylläpidettyjä, sitä parempaa toiminta on esimerkiksi voimakkaan stressin/paineen alla.”

R3:n vastaus erosi muiden näkemyksistä hänen pitäessään säännöllistä harjoittelua melko tärkeänä. R3 kuitenkin toi vastauksessaan ilmi tiedostavansa mahdollisen eteen tulevan aseenkäyttötilanteen arvaamattomuuden ja yhtäkkisyyden.

”... koska tilanne on nopea, lähtisin todennäköisesti toimimaan kuten olen harjoittelut ja toimintamalli lähtee todennäköisesti ns. selkärangasta. Tässä korostuu oman ampumataidon ylläpito ja se, miten ampumista ollaan harjoiteltu.”

Puolet vastaajista, R1 ja L4 olivat asettaneet selkeät tavoitteet ampumarajoitelmalle sekä harjoittelun määrälle. R1 on huomannut ampumataitonsa pysyvän riittävän hyvällä tasolla ampuessaan noin 200 laukausta viikossa ja piti tätä riittävänä määränä. Harjoitteet hän jakaa muutamalle eri kerälle työpäiviensä sisällön mukaan. Haastateltava toi esille myös erilaisten harjoitteiden tärkeyden harjoittelussaan, jolloin hän luo itselleen erilaisia toimintaympäristöjä.

”Toki ampumaradalla suoritettu ampuminen ei korreloi stressitilannetta, mutta erilaisilla harjoituksilla saa aikaan hieman ”oikeanlaisemman” paineenalaisen ammunnan. Mielestäni omalla työpäivälläni ainakin pääsee ampumista harjoittelemaan riittävästi, jos siihen on itsellä mielenkiintoa.”

Myös vastaajalla L4 oli selkeä tavoite omalle harjoittelulle. Hän pyrkii harjoittelemaan 1-2 kertaa viikossa työtehtävien niin salliessa. Liikkuvan työn vuoksi harjoittelu ei kuitenkaan aina ole mahdollista. L4 mielestä harjoittelua voisi olla enemmänkin.

”...eihän sitä koskaan ole liikaa. Pysin siihen, että tuntuma pysyy ja että se juurtuisi yhä syvemmälle. Paikkakohtaisista syistä harjoittelu on välillä hankalaa, koska aina ei olla paikassa, jossa tämä on mahdollista.”

R2 ja R3 kokevat, että heidän pitäisi päästä harjoittelemaan enemmän. R2:n mielestä, ampumataidossa löytyy aina jotain parannettavaa. R2:lle 30-60 minuutin pituisia itsenäisiä harjoituskertoja kertyy noin neljä kappaletta vuoden sisään. Hän kuitenkin harjoittelisi mielellään enemmän.

”Mielestäni ihanteellinen tilanne olisi, jos joka kuukausi pääsisi pari kertaa ampumaan. Tämä ei kuitenkaan itselläni toteudu tällä hetkellä. Tähän vaikuttavat käytännön ongelmat.”

R3:n mielestä hänen ampumataitonsa on kuitenkin riittävän hyvällä tasolla suhteutettuna hänen nykyiseen työnkuvaansa, mutta enemmänkin harjoitteita voisi olla. R3:n mielestä, omaehtoista ampumaharjoittelua tulisi olla noin yhden kerran kuukaudessa. Tällä hetkellä hänelle kertyy itsenäisiä harjoituskertoja noin 1-3 kappaletta vuoden sisään. Ongelmana vähäiselle harjoittelulle R3 kokee pitkän matkan ampumaradalle sekä suuren työmäärän, jonka seurauksena hän ei koe kerkeävänsä harjoitella.

7.3 Motivaation vaikutus harjoitteluun

Haastateltavia motivoi itsenäiseen harjoitteluun pääsääntöisesti kehittyminen ampujana ja turvallisenä aseensa käsittelijänä sekä poliisin suuri vastuu ja vaatimukset ampuma-aseen turvallisesta käytöstä. Ampuma-ase koetaan niin voimakkaaksi voimankäyttövälineeksi, että sen oikeaoppiseen käyttöön halutaan panostaa. Vastauksista kävi myös ilmi, että osaa haastateltavista motivoi henkilökohtainen kiinnostus ammutaharrastusta kohtaan.

”Myös sisäinen motivaatio ja kiinnostus ammutaharrastusta kohtaan lisäävät motivaatiota harjoittelemista kohtaan.”

”Itseäni motivoi eniten ampumisen mielekkyys ja sen jälkeen oman ampumataidon kehittäminen / ylläpitäminen, jotta pystyisin toimimaan työssäni tilanteen niin vaatiessa.”

Osa haastateltavista kertoi harrastavansa metsästystä, mutta sillä ei koettu olevan suurta vaikutusta työajalla tapahtuvan harjoittelun motivaatioon lisäävästi, eikä vähentävästi. Vapaa-ajalla tapahtuva metsästys kuitenkin nähtiin ”iskostaneen” haastateltavan päähän ajatusta, että hän pitää amunnasta.

Motivaatiota vähentävissä tekijöissä ei ollut juurikaan vaihtelevuutta. Vähentävät tekijät johtuivat puhtaasti ulkoisista tekijöistä, eikä niinkään harjoittelijasta itsestään.

Imatralla työskentelevät kokivat yleisesti motivaatiota vähentävänä pitkän matkan sisäampumaradalle sen sijaitessa toisessa kaupungissa sekä suuren työmäärän aiheuttaman ajan puutteen.

Yksi haastateltavista kertoi, ettei motivaatiota vähentäviä asioita ole laisinkaan ja yhdellä vastaajista motivaatiota saattoi toisinaan vähentää harjoitteen epäonnistuminen, mikäli hän ei osunut omasta mielestään riittävän tarkasti.

Kysyttäessä mikä lisäisi motivaatiota itsenäistä ampumaharjoittelua kohtaan, Imatralla työskentelevät vastasivat yksimielisesti, että ampumaradalle tulisi olla helpompi pääsy. R1 mielestä ohjattua/johdettua ammuntakoulutusta tulisi lisätä sitä haluaville.

7.4 Itsenäisen harjoittelun puitteet

Yleisesti haastateltavat olivat tyytyväisiä itsenäiselle harjoittelulle järjestettyihin resursseihin. Esi-
miesten koettiin myös mahdollistavan itsenäinen harjoittelu, vaikkei suoranaista kannustusta siihen oltu havaittukaan.

”En ole kertaakaan joutunut perumaan omia harjoituksia sen vuoksi, että esimies olisi kieltänyt minua menemästä harjoittelemaan.”

”Myöntäväisiä taidon ylläpitoon. Mikäli tilanne sallii, pääsee harjoittelemaan. Myös esimiehet pääasiassa pitävät taitoa tärkeänä ja se on mukavaa.”

Harjoituspuiteissa koettiin yleisesti tyytyväisyyttä materiaalin osalta, mutta harjoituspaikka näkyi ongelmana Imatran poliisiaseman henkilöstöllä.

”Välineet ovat kaikki kunnossa, jokaisella on oma virka-ase. Mielestäni panosten määrää ei ole rajoitettu mitenkään, kuitenkin oletan, että niitäkin tulee käyttää kohtuudella.”

”Panoksia on varattu riittävästi harjoitteluun. Aikaa harjoittelulle saa kyllä järjestettyä, mikäli on itse aktiivinen.”

”Harjoittelupaikan suhteen Imatran tilanne on käytännön kannalta haastavampi kuin Lappeenrannassa, sillä Imatralla ei ole aseman yhteydessä ampumarataa.”

”Tällä hetkellä puitteet ovat mielestäni hyvät, käytännössä ei ole mahdollista saada Imatralla sisäampumarataa. Toki yleisiä harjoittelukertoja voisi olla useammin.”

”Huonosti. Imatran poliisiasemalle ei voi harjoitella ampumista. Lähin mahdollisuus on Lappeenrannassa.”

Kehitysehdotuksina haastateltavat mainitsivat ohjattujen harjoitusten määrän lisäämisen sekä paremman informoinnin yleisesti itsenäisestä harjoittelusta. Valmiiden harjoituspohjien käyttö itsenäisessä harjoittelussa nousi myös esiin.

”Helpommin saatava tieto yleisistä käytänteistä koskien itsenäistä harjoittelua.”

”Valmiit harjoitusohjelmat / kortit erilaisille harjoitteille. Kortissa olisi yksinkertaisia poliisin ampumaharjoittelua tukevia harjoitteita eri taitotasojen mukaan. Harjoitteisiin voisi lisätä haastavuutta aikapaineilla ja erilaisilla ampuma-asennoilla sekä valaistuksilla.”

8 LOPPUTULOKSET

8.1 Johtopäätökset

Lopputuloksena todettakoon, että Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueen, Imatran ja Lappeenrannan poliisiasemien henkilöstö määritteli yhtenevästi hyvän ampumataidon perusteiksi turvallisuuden ja osumatarkkuuden. Hyvää ampumataitoa, sen säännöllistä ylläpitoa ja itsensä kehittämistä pidettiin myös lähes poikkeuksetta erittäin tärkeänä poliisin työssä ja siihen suhtaudutaan asianmukaisella vakavuudella. Harjoittelun säännöllisyyttä pidettiin tärkeänä ja ymmärrettiin, että mikäli harjoittelu ei ole säännöllistä, ei motorinen taito tule kestävänsä itsestään samanlaisena. Tämä kertoo mielestäni harjoittelijoiden ammattitaidosta käsitellä ampumataitoa sellaisena taitona, joka tarvitsee jatkuvaa ylläpitoa säilyäkseen tietyllä tasolla. Ymmärrys taas vaikuttaa motivaatioon ja sitä kautta harjoittelutuloksiin.

Poliisiammattikorkeakoulussa opetetaan tuleville poliiseille lainsäädäntöä, toimivaltaa ja toimintavelvollisuutta poliisin voimankäytöstä sekä suhtautumista ampuma-aseeseen ja aseiden käyttöön voimankäyttövälineenä. Tämä näkyi mielestäni hyvin tutkimustuloksissa, sillä haastateltavat olivat pientä määrää lukuun ottamatta hyvin valveutuneita ajatukseen, että mitä tahansa voi sattua milloin tahansa ja virka-ajalla poliisina ollessaan heillä on velvollisuus toimia vakavassa tilanteessa.

Tuloksista kävi ilmi, että maailman muuttuessa yksilöt kokevat tärkeämpänä oman ampumataitonsa kehittämisen osana monia muita ammatiltaan vaadittavia taitoja. Henkilökohtaisten taitojen, kuten ampumataidon kehittämisen suureen motivaatioon vaikuttaa todennäköisesti myös vastaajien nuori virkaikä ja yleinen kiinnostus ampuma-aseita kohtaan.

Valveutuneeseen asenteeseen ja sitä kautta ampumataidon ylläpitoon todennäköisesti vaikuttaa myös poliisien kokeman väkivallan kasvu virkatehtävillä, viime aikoina tapahtuneet vakavat väkivallan teot niin poliisia, kuin siviilihenkilöitä kohtaan sekä voimankäytön koulutuksen kehittyneisyys. Kyseisten asioiden nähtiin myös kohottavan motivaatiota harjoittelua kohtaan. Motivaatiota laskevia asioita ei juurikaan noussut esille. Imatralla työskenteleville poliisimiehille motivaatiota laski lähinnä pitkä matka lähimmälle sisäampumaradalle ja tästä johtuva ajan puute lähteä harjoittelemaan. Lappeenrannassa työskentelevän vastaajan mukaan hänen harjoittelumotivaatiotaan ei alentanut mitään. Tuloksista kävi myös ilmi, että mikäli ampumaradalle oli helppo pääsy tai sinne pääsi melkein niin useasti, kun halusi oli poliisimiehellä huomattavasti enemmän harjoituskertoja vuoden sisällä sekä jonkinlainen suunnitelma omalle harjoittelulle. Tästä voidaan päätellä, että motivaatiota alentavat seikat eivät ainakaan tämän tutkimuksen kohdehenkilöstöllä ollut yksilötasoisia, vaan lähinnä resurssitasoisia ja ajan puutteesta johtuvia.

Mielestäni on ilo huomata, että yksilötasolla ammatissa vaadittavaa taitoa halutaan pitää yllä ja kehityksen taustalla olevat syyt osataan myös huomioida, eli miksi harjoitellaan ja miksi valmistaudutaan toimimaan erilaisissa tilanteissa.

Harjoittelun puitteisiin oltiin tyytyväisiä lukuun ottamatta sisäampumaradan puutetta Imatralla. Kehitysehdotuksina esiin nousi johdettujen harjoitusten määrän lisääminen sekä valmiiden harjoituspohjien tai korttien tarjoaminen harjoittelijoille. Tällaisten kehitysehdotuksien voisi nähdä johtuvan siitä, että harjoittelijoilla itsellään ei ole niin paljon taitoa, että he kykenisivät harjoittelemaan monipuolisella ja kehittäväällä tavalla. Valmiiden mallien käyttäminen antaisi vaihtelevuutta harjoittelulle ja johdettujen harjoitteiden lisääminen toisi apua niille ketkä eivät pysty analysoimaan virheitä omassa aseenkäsittelyssään ja ampumisessaan. Itsenäisestä ampumarajoittelusta toivottiin myös yleisesti helpommin saatavaa käytännön tietoa sekä esimiehiltä kannustusta itsenäisen ampumarajoittelun suhteen.

Asenteet ja arvot työajalla tapahtuvaan ampumarajoitteluun ovat mielestäni hyvällä mallilla ainakin Lappeenrannassa ja Imatralla työtehtävistä riippumatta. Asenteiden ja motivaation taustalla on yksilöstä riippuvia kiinnostustekijöitä, joilla on oma vaikutuksensa harjoittelun säännöllisyyteen ja tärkeyteen nähden. Yleisesti kuitenkin jokainen tätä tutkimusta varten haastateltu ja jokainen Suomessa työskentelevä poliisi on käynyt läpi oman aikakautensa poliisikoulutuksen, jossa ampumiseen liittyviä taitoja on harjoiteltu. Joskin huomattavasti enemmän nykypäivän kehittyneessä voimankäytönkoulutuksessa. Koko tutkimuksen kohdejoukko on käynyt poliisin AMK tutkinnon, joka aloitettiin vuonna 2014. Haastateltavien vastauksissa on samantyyppisiä piirteitä ja uskon tämän johtuvan siitä, että koulutus on pysynyt laadukkaana ja samantyyppisenä läpi vuosien, kehittäen kuitenkin jatkuvasti toimintaansa.

8.2 Oman toiminnan arviointi

Mielestäni onnistuin prosessissa kokonaisuutena kohtalaisen hyvin. Omat haasteensa tutkimuksen tekemiseen toivat työkiireet sekä 2019 alkaneen koronaviruksen aiheuttamat ongelmat, jotka näkyivät tutkimukseni teossa lähinnä materiaalin keruussa. Onnistuin mielestäni vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja olen pyrkinyt tekemään tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti.

Mielestäni valitsemani aineistonkeruu ja analyysimenetelmät toimivat kohtalaisen hyvin tämän tutkimuksen teossa. Vielä syvällisempiin tuloksiin olisin mahdollisesti päässyt haastatteleamalla kohdehenkilöitä kasvotusten. Sain kuitenkin tämän tutkimuksen tekemiseen mielestäni tarpeeksi tarkat vastaukset myös sähköpostin välityksellä hoidetulla haastattelulla. Sisällönanalyysi toimi tässä tutkimuksessa moitteetta ja oli sopiva tämän tyyppisen kvalitatiivisen tutkimuksen vastausten käsitteilyyn, teemoittelun ja tyypittelyn puolesta.

8.3 Reliaabelius ja validius

Reliaabelius tarkoittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä ja validius luotettavuutta. Näitä voidaan arvioida useiden eri mittareiden avulla. Reliaabelina voidaan pitää tutkimustulosta, johon kaksi eri henkilöä päätyvät. Validius mittaa tutkimuksessa tulosten luotettavuutta ja sitä, että tutkimuksessa on saatu vastaus juuri siihen mitä on haluttukin (Hirsjärvi ym. 2007, 226.)

Tämän tutkimuksen yleistettävyyttä pohdittaessa tutkimustulos on mielestäni reliaabeli. Sain vastauksissa yhteneviä vastauksia useilta vastaajilta ja täten vastauksia voidaan yleistää ainakin sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka todella harjoitteleva säännöllisesti ampumista. Näkisin, että tällaisilla henkilöillä motiivit, arvot harjoittelun taustalla ovat samanlaisia. Tutkimustulosta ei voi suoraan yleistää muiden Suomen poliisilaitosten aseisiin, tai kaikkiin poliiseihin, sillä eroja on niin asema, kuin yksilötasolla monessa eri asiassa. Vaikka Lappeenrannan poliisiasemalta haastattelin vain yhtä henkilöä, hänen vastauksensa olivat yhteneväisiä suuressa osassa Imatralla työskentelevien kanssa. Yhden henkilön vastausten perusteella ei voida yleistää tulosta vastaamaan edes kaikkia Lappeenrannan poliisiasemalla säännöllisesti harjoittelevia, mutta tulosten ollessa yhteneväisiä muiden tutkittavien kanssa yleistystä voidaan tehdä mielestäni yleisesti ”aktiivisesti harjoittelevaan” poliisihenkilöstöön.

Tutkimuksen luotettavuusarviointia pyrin tekemään objektiivisesti. Mielestäni tulokset ovat luotettavia, sillä olen saanut hyvin yksityiskohtaisia ja pitkiä vastauksia, joissa näkyy vastaajan perehtyneisyys haastattelulomakkeen kysymyksiin. Haastateltavat ovat valittu sellaisista henkilöistä, joiden tiedetään harjoittelevan ampumista työajalla ja jotka halusivat vapaaehtoisesti tulla tutkimukseen mukaan. Luotettavuutta olisi voinut kasvattaa vielä kasvokkain tehdyllä haastattelulla, jossa olisin voinut saada syvällisempää perustelua sekä nähdä haastateltavan reaktiot, kehonkielen, ilmeet ja eleet haastattelun ohessa. Myös suuremman kohdejoukon valinnalla tulokset olisivat olleet mahdollisesti syvällisempiä, ja niitä olisi voinut yleistää paremmin.

8.4 Jatkotutkimusaiheet ja kehittämisideat

Tämä tutkimus on kohdentunut sellaisiin henkilöihin, joiden tiedettiin harjoittelevan ampumista työajalla. Jatkossa voisi selvittää esimerkiksi syitä sille, miksi vähemmän harjoittelevat eivät harjoittele, tai miten henkilöstöä saataisiin motivoitua itsensä kehittämiseen voimankäytön suhteen. Tutkimukseni tuloksissa tuli ilmi myös valmiiden harjoituskorttien teko ammunnan tueksi. Toiminnallisena opinnäytetyönä voisi suunnitella vaikka 10 erilaista, noin tunnin mittaista valmista ammuntaharjoitusta, joita voisi oman taitotason mukaan suorittaa.

Kuten eräs tämän tutkimuksen vastaajistakin totesi ammunnan harjoittelusta: “eihän sitä koskaan ole liikaa”, kiteyttää myös Vainio (2010, 6) sama asian sitaatissaan: *“Amatöörit harjoittelevat kunnes onnistuvat, ammattilaiset harjoittelevat kunnes eivät voi epäonnistua”*.

LÄHTEET

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko ja Sajavaara Paula 2007: Tutki ja kirjoita. 13., osin uud. painos. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jussila, Jorma 1997: Käsiase ammattikäytössä. Tampere, Apali Oy.

Kaakkois-Suomen poliisilaitos 2016: Voimankäyttökoulutuksen, harjoittelun sekä itsenäisen harjoittelun turvallisuusmääräys. POL-2016-1964.

Kauranen, Kari 2004: Motoristen taitojen opettaminen sotilaskoulutuksessa. Sotilaspedagogiikan julkaisusarja. 2. painos. Lappeenranta, Maasotakoulu.

Lahtinen, Aki 2011: Poliisi ampuu – hätävarjelun vai voimakeinojen käytön perusteella. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Tutkielma.

Mustonen, Tuukka 2020: Aiemman kokemuksen ja itsenäisen ampumaharjoittelun määrän vaikutukset testien läpäisyyn poliisiammattikorkeakoulussa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333520/ON_Mustonen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 1.10.2020.

Parviainen, Johanna & Rantaeskola, Satu 2014: Yleiset toimivaltuudet. Teoksessa Rantaeskola, Satu (toim.) 2014: Poliisilaki - Kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 49-122.

Parviainen, Johanna, Kortessalmi, Leo & Rantaeskola, Satu. 2014. Yleiset säännökset. Teoksessa Rantaeskola, Satu (toim.) 2014: Poliisilaki - Kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 21-48.

Peltonen Matti & Ruohotie Pekka 1992: Oppimismotivaatio – teoriaa tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Otava.

Poliisiammattikorkeakoulu 2017: Itsenäinen ampumaharjoittelu Poliisiammattikorkeakoulussa. POL-2017-9874.

Poliisi (AMK) -Tutkinto (180 op) opetussuunnitelma. Lukuvuodet 2020–2022. Luettavissa: <https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Poliisi-amk-opetussuunnitelma.pdf/739255c8-04c2-f693-c381-0128bbe13c09/Poliisi-amk-opetussuunnitelma.pdf?t=1602071169979>. Luettu: 13.11.2020.

Poliisihallitus 2019: Poliisin aseenkäyttö- ja suojavälineet sekä voimakeinojen ja suojavälineiden käytön koulutus. POL-2019-28030. Käyttö rajoitettu – suojaustaso IV.

Rikander, Henri 2019: Empiirinen tutkimus poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivalta. Itä-suomen yliopisto. Joensuu. Väitöskirja.

Ruohonen, Matias 2018: Ammatillisen ampumataidon kehittyminen AMK20154-kurssilla. Vastaako virka-aseen käyttäjäkoulutus sille asetettuja vaatimuksia? Poliisiamm. attikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141774/ON_Ruohonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 1.10.2020.

Ruohotie, Pekka 1998: Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki, Edita.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009: KvaliMOTV - menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkajulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja] Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>. Luettu 8.2.2021.

Saarela, Tuomas 2020: Poliisin kohtaama väkivalta ja virkatehtävien suorittamisen vaikeuttaminen. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341101/ON_Saarela.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 1.10.2020.

Salakari, Hannu 2007: Taitojen opetus. Ylöjärvi, Eduskills consulting.

Salakari, Hannu 2010: Simulaattorikouluttajan käsikirja. Ylöjärvi, Eduskills consulting.

Tuomi Jouni ja Sarajärvi Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Tammi.

Vainio, Otso 2010: Käytännön ampumataito. 2. painos. Helsinki, Fire-kustannus Oy.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomake

ITSENÄINEN AMPUMAHARJOITTELU – HAASTATTELUKYSYMYKSET

Teemat; ampumataito, harjoittelu, motivaatio, puitteet

1. Ampumataito – Mitä on hyvä ampumataito ja kuinka tärkeää se on poliisin työssä?

- Kuinka tärkeänä asteikolla 1-5 pidät hyvää ampumataitoa työssäsi? (1= ei lainkaan tärkeänä 2= jokseenkin tärkeänä 3=melko tärkeänä 4= tärkeänä 5= erittäin tärkeänä)
- Miten määrittelet hyvän ampumataidon?
- Mitkä asiat vaikuttavat hyvään ampumataitoon?
- Onko sinulla vuosittainen virka-aseen kantamisen edellytyksenä oleva tasokoe hyväksytysti suoritettuna?

2. Harjoittelu – Miten tärkeää säännöllinen ampumaharjoittelu on hyvän ampumataidon ylläpitämisessä ja miksi?

- Kuinka tärkeänä pidät ampumataidon säännöllistä ylläpitoa asteikolla 1-5? Miksi? (1= ei lainkaan tärkeänä 2= jokseenkin tärkeänä 3=melko tärkeänä 4= tärkeänä 5= erittäin tärkeänä)
- Pitäisikö sinun mielestäsi harjoitella ampumista enemmän itsenäisesti työajalla? Miksi? Kuinka paljon?
- Kuinka usein arvioit käyväsi vuodessa, työvuoron aikana harjoittelemassa itsenäisesti ampumista? (keskimäärin)
- Mitä asioita pidät oleellisina ampumataidon ylläpitämisessä?

- Pitäisikö itsenäisen ampumaharjoittelun olla mielestäsi säännöllistä? Miksi?

3. Motiivi - Mikä on motivaation vaikutus harjoitteluun?

- Mikä motivoi itsenäiseen ampumaharjoitteluun?
- Mikä vähentää motivaatiotasi itsenäistä ampumaharjoittelua kohtaan?
- Harrastatko vapaa-ajallasi jotain ampumaharrastusta tai metsästystä ja vaikuttaako se motivaatioon itsenäistä harjoittelua kohtaan?
- Mikä lisää motivaatiotasi itsenäistä ampumaharjoittelua kohtaan?

4. Puitteet harjoittelulle – Miten itsenäinen ampumaharjoittelu on mahdollistettu Imatran poliisiasemalla?

- Miten työpaikallasi on mahdollistettu puitteet työajalla tapahtuvalle itsenäiselle ampumaharjoittelulle? (välineet, panosten määrä, harjoittelupaikka, aika harjoittelulle)
- Kannustavatko esimiehet tai muut työntekijät itsenäiseen harjoitteluun?
 - o Jos kannustavat, onko sillä jotain vaikutusta harjoitteluun? Mitä?
- Mitä kehitettävää työnantajalla / työpaikallasi olisi itsenäisen ampumaharjoittelun suhteen?